

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Ústav pedagogiky a sociálních studií PdF UP
Pedagogika – veřejná správa, kombinované studium, 3. ročník

Radim Sabella

**Ekonomická krize jako sociální a správní problém.
Srovnávací analýza aspektů Velké hospodářské krize a současné krize.**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: **Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.**

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a další zdroje informací, které jsem použil.

V Olomouci 25. března 2011

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu bakalářské práce Mgr. Pavlu Neumeistrovi, Ph.D., za cenné rady, které mi poskytoval během vzniku této bakalářské práce a všem ostatním, kteří mi vytvářeli zázemí a podporu k vytvoření této práce

Obsah

Úvod.....	5
1. Z historie nezaměstnanosti (vznik pojišťovacích systémů)	7
2. Politická a hospodářská situace Československé republiky a současné ČR (před zrozením samostatnosti)	8
3. Rakousko-uherské dědictví	9
3.1 Na vrcholu meziválečné prosperity	10
3.2 Nástup krize	11
3.3 Měnová politika	15
4. Od socialismu ke kapitalismu	16
5. Základní pilíře státní pomoci	18
5.1 Od vzniku ČSR po „Mnichov“	20
5.2 Gentský systém	21
5.2.1 Úpravy pojištění v průběhu krize	28
5.3 Vliv odborů	31
5.4 Podpůrné programy	33
5.5 Současná ČR	35
5.5.1 Ministerstvo práce a sociálních věcí	37
5.5.2 Úřady práce	38
5.5.3 Změny v systému vyplácení podpor v nezaměstnanosti	42
5.5.4 Investiční pobídky státu	43
5.5.5 Sociální programy	45
5.5.6 Dlouhodobě nezaměstnaní	46
Závěr	48
Použité informační zdroje	50
Anotace	

Úvod

Odvěkým přáním lidstva je žít v blahobytu a prosperitě. Ne vždy se to daří. Přicházejí období hospodářské prosperity, zpravidla následovaná cyklickou krizí. Na počátku 30. let 20. století však postihla celý svět ekonomická krize do té doby nepoznaná.

Jelikož se v současnosti jedná o téma aktuální a pro spoustu lidí nadměru palčivé, bude cílem práce především mapovat opatření států v oblasti politiky zaměstnanosti a porovnávat je ke specifickým jmenovaných krizí. Ať už si to připouštíme a nebo ne, ekonomická krize jako sociální a správní problém se týká nás všech. Srovnávací analýzou sociálních a správních aspektů opatření realizovaných vládami v průběhu Velké hospodářské krize a současné krize, se autor pokusí porovnat životní úroveň současného obyvatelstva České republiky s životní úrovní obyvatel Československé republiky. Motivací autora pro dané téma je nejen již jednou zmiňovaná aktuálnost problému, ale především negativní reakce značné části populace na opatření prováděná vládními činiteli v sociální oblasti.

Při studiu pramenů k danému tématu se autorovi naskytl možnost pohlédnout na inkriminované události jak očima přímých účastníků, tak z pohledu autorů dříve zpracovaných publikací. Nejtěžší práci představovalo oddělit subjektivní názor pisatele zkoumaného díla od vyložené politické propagandy. Zejména levicově orientované publikace obsahují množství frází (pro objektivní zhodnocení situace dodejme, že nikoli pouze levicové), které naprosto neodpovídají realitě daného tématu. Naprosto nezkušeného a do problému nezasevěného čitatele uvádějí cíleně v omyl. Proto bylo především snahou při zpracovávání této práce oprostít se od těchto nežádoucích elementů, aby bylo možno co nejpřesněji porovnat zkoumanou problematiku. Z důvodu lepšího pochopení a přehlednosti není dílo seřazeno chronologicky podle období, ale jednotlivé kapitoly z obou sledovaných období na sebe vzájemně navazují. Proto po kapitole o historii pojišťovacích systémů pro případ nezaměstnanosti bude každá další kapitola přímo porovnávat hospodářskou situaci obou států, základní pilíře státní pomoci apod.

Přestože je současná ekonomická krize hojně přirovnávána k Velké hospodářské krizi, lidé žijící v dnešní době pravděpodobně nikdy nemohou zcela adekvátně porovnat vlastní neštěstí s tím, jímž zdrtila nezaměstnanost v Československé republice bezpočet rodin.

Autorovým přáním je, aby po přečtení práce alespoň část současné populace změnila pohled na vlastní problémy (mnohdy malicherné) a uvědomila si, že se sice momentálně nacházíme v období „neradostném“, ale nikoli tragickém. Předpokládám, že v „dnešní“ populaci nebude mnoho lidí trpících hladem, ačkoli ne vždy to bylo v této zemi pravidlem. Od určitého stádia našich dějin (nedávného) se nacházíme na té šťastnější straně zeměkoule, kde nás sice občas sužuje rozkolísanost ekonomiky (zpravidla naší vlastní vinou), ale zdaleka neřešíme otázku života nebo smrti.

Cíle práce: hlavním cílem práce je srovnat dvě významné ekonomické krize moderní doby a analyzovat jejich širší kontext a možné dopady.

Dosažení hlavního cíle je podmíněno naplněním dílčích cílů:

- a) porovnat opatření provedená jednotlivými vládami pro zmírnění dopadů ekonomické krize na obyvatelstvo a průmysl.
- b) posoudit, za jakých podmínek vstupovala do období ekonomické krize Československá republika v porovnání se současnou Českou republikou.
- c) posoudit možnosti obyvatel zajistit si práci samostatně, bez přičinění třetí strany.

1. Z historie nezaměstnanosti (vznik pojišťovacích systémů)

Potřeba vzniku pojištění zaměstnanců pro případ nezaměstnanosti je datována koncem devatenáctého a počátkem dvacátého století. V tomto období dochází ve všech oblastech lidské činnosti k vytlačování ruční výroby strojem.

Alois Tučný, významný prvorepublikový ministr, poslanec Národního shromáždění, ústřední tajemník Československé obce dělnické (ČOD) a místopředseda Národně socialistické strany ve své publikaci *Gentský systém pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé* vydané v Praze roku 1925 uvádí, že průkopníky v otázce prvních pokusů o pojištění proti nezaměstnanosti byly švýcarské kantony a německá města. Počáteční pokusy se neukázaly být příliš šťastnými. Každý z průkopníků zkoušel svůj vlastní „recept“, který zpravidla skončil neúspěchem pro nedostatek financí (např. švýcarský kanton Sv. Havla zrušil svůj projekt po pouhém jednom roce působnosti, poněvadž pokladně vyplácející podpory došly finanční prostředky – pokladna vyplácela především sezónní dělníky, kteří byli zpravidla schopni na pojistném méně vložit než z něj vybrat). Základ později běžně užívaného systému pojištění, který přebíraly jednotlivé evropské státy, byl položen v roce 1901 v belgickém Gentu.¹

Z výše uvedeného je patrné, že se pro obě zainteresované strany nejednalo o lehkou dobu. Raketový růst inovací v průmyslu i zemědělství postavil odpovědné činitele před otázku, které nebyli zatím schopni adekvátně čelit. Státům hrozilo, že při stále se zvyšující mechanizaci a automatizaci je zaplaví armáda nezaměstnaných. Opět se ukázalo, jak za pokrokem ve výrobní sféře pokulhávají nedostatky v sociální oblasti.

Alois Tučný dále ve své publikaci uvádí, že prvním státem, který si uvědomil nutnost zavedení pojištění (povinného) pro případ nezaměstnanosti byla Anglie. Nejdříve pouze pro úzký okruh odvětví v období války na pracovníky válečného průmyslu a následně s všeobecnou platností (pouze na úzký okruh profesí se pojištění nevztahovalo). Republika československá zavedla podpory pro nezaměstnané záhy po vzniku samostatnosti v prosinci 1918.

---

¹ TUČNÝ, A. *Gentský systém. Pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé*. Praha : Česká Obec Dělnická, 1925, s. 4.

2. Politická a hospodářská situace Československé republiky a současné ČR (před zrozením samostatnosti)

Abychom lépe pochopili jednání jednotlivých vlád v sociální oblasti, měli bychom něco vědět o vnitrostátní i mezinárodní situaci obou států a především znát situaci hospodářskou. Ačkoliv se to zdá nemožné, už vzhledem k dlouhému období 75 let, které dělí vznik obou států, mají oba mnoho společného. Oba vznikaly po dlouhých a bouřlivých letech vývoje. První republika vznikla po dlouhých staletích bez českého panovníka z rakouské monarchie. Novodobé České republice předcházelo neméně palčivé období ve formě dvou diktatur, nejdříve fašistické a po kratičkém nadechnutí komunistické.

Československý stát (dá-li se to takhle říci) zaujímal v rámci rakousko-uherské monarchie dvojí úlohu. V českých zemích se především koncentroval průmysl celého mocnářství. Slovensko v područí Maďarska představovalo obilnou komoru s téměř feudálními prvky hospodaření. Budoucí mnohonárodnostní státní útvar s nerovnoměrně rozmístěnými odvětvími průmyslu a zemědělství čekalo nelehké období dvaceti let existence.

Vzniku novodobé ČR předcházelo období relativního hospodářského „blahobytu“ (neexistovala nezaměstnanost, odbyt výrobků zajišťoval stát v rámci socialistického bloku, v sociální oblasti neexistovala „diskriminace“ pracujících). Při bližším pohledu však zjistíme, že pracující vykazovali nízkou produktivitu práce, poptávka převyšovala nabídku, umělá zaměstnanost zvyšovala náklady na výrobu a navíc embargo na dovoz nových technologií odsouvalo modernizaci „strojního parku“ průmyslových podniků. Národní hospodářství tak postupně činilo nekonkurenceschopným.

Z popisovaných událostí možná vyplývá podobnost vstupních problémů jak na poli hospodářském, tak politickém. Oba státy měly vstupní podmínky sice velice podobné, ale v jedné věci se přece jen zásadně lišily. Československá republika vstupovala na samostatnou dráhu s podniky většinou v soukromém vlastnictví, současná s většinovým vlastnictvím státu.

3. Rakousko-uherské dědictví

Euforie provázející vznik samostatného státu na krátký čas utlumila problémy ekonomického i politického rázu. Ty se projevily velmi záhy. Ukončení do té doby největšího válečného konfliktu vystavilo republiku náporu válečných vysloužilců, invalidů, vdov a sirotků.

Řada evropských států byla nucena zavádět státní podporu. Československá republika zavedla podporu jako druhá zákonem ze dne 10. prosince 1918. Zákon o podpoře nezaměstnaných byl zamýšlen jako provizorní a krátkodobý na dobu dvou měsíců. Vzhledem k situaci po ukončení válečného konfliktu a na počátku 20. let v republice československé bylo nutno zákon několikrát novelizovat, a to až do roku 1921. V tomto roce byl systém změněn ze státně podporovacího na pojišťovací dle systému gentského.²

Po počáteční nestabilitě a rozkolísanosti způsobené jednak válečným konfliktem, jednak ztrátou odbytišť nastalo období relativní hospodářské stability. Československému průmyslu usnadnilo situaci, že v prvních poválečných letech zmizela z evropských trhů dočasně německá konkurence. (zde můžeme shledat určitou podobnost předchůdců obou nástupnických států, rakousko-uherské monarchie se socialistickým Československem. Rakousko-uherské mocnářství využívalo k prodeji a odbytu výrobků vnitřního trhu, socialistická ČSR spolupráce se spřátelenými zeměmi).³ Podniky nebyly nuceny do vývoje a výroby příliš investovat a modernizovat. Tuto výhodu přinášely pouze první roky existence nového státu, když podniky hledaly nová odbytiště za ztráty způsobené rozpadem monarchie. Naopak na konci 20. let expandující německý průmysl pomohl rozprodit průmyslový potenciál republiky.

Na troskách rakousko-uherské monarchie založil budoucí stát docela dobrý základ, který však již nedokázal náležitě rozvinout.

---

² TUČNÝ, A. *Gentský systém. Pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé*. Praha : Československá Obec Dělnická, 1925, s. 5-8.

³ LACINA, V. *Velká hospodářská krize v Československu (1929–1934)*. Praha : Academia, 1984, s. 31.

3.1 Na vrcholu meziválečné prosperity

V roce 1929 dosáhlo vrcholu meziválečné hospodářství. Hospodářská konjunktura působila pozitivně na politiku zaměstnanosti. Počet nezaměstnaných se pohyboval na velmi příznivých číslech a v podstatě dosahoval pouze nezbytného minima.

Ve druhé polovině roku 1927 byla zaznamenána nezaměstnanost okolo 40 tisíc lidí (i když se nejedná o zcela relevantní čísla) a v říjnu následujícího roku pouhých 29 397. Nárůst zaznamenaly mzdy, vysoké úrody umožnily zvýšit koupěschopnost zemědělského obyvatelstva.⁴

Ještě než ukončila průmyslová konjunktura strmý vzestup, naznačila některá průmyslová odvětví slabá místa poválečné prosperity. Již v roce 1928, tedy v průběhu vrcholící konjunktury zasáhla např. textilní průmysl taková vlna nezaměstnanosti, „...že ministerstvo sociální péče bylo nuceno vydat v témže roce výnos, podle kterého byla poskytnuta částka 1 200 000 Kč na mimořádné podpory pro děle nezaměstnané lnářské dělníky. Organizovaní lnářští dělníci, kteří vyčerpali podporu za 13 týdnů, měli nárok na mimořádný příspěvek, a to ženatí Kč 5,-, svobodní Kč 3,- denně.“⁵

Československo vyrábělo desítky typů aut, letadla vlastní konstrukce a především ve výrobě zbraní se udržovalo na pomyslném vrcholu světové produkce. Podnikatelé se neustále snažili dobývat nové trhy. V tomto vynikal především Baťa a několik dalších, vesměs velkých koncernů, např. plzeňské Škodovy závody, ostravské Vítkovice, nebo Českomoravská Kolben Daněk.

Ostatní výrobní podniky se však nedokázaly nikdy zcela vyrovnat ze ztráty trhu, který poskytovala ochranná ruka monarchie. Dosahovaly pouze na odbytiště regionálního charakteru a to v době blížící se krize bylo málo.

Ve světových statistikách jsme se sice umisťovali na předních místech ve finanční produkci na hlavu, ale srovnání se světem snesou pouze některé oblasti v Čechách. Produkce Slovenska a zakarpatské Ukrajiny „nás“ srážely do spodních pater žebříčku. Vysoká míra negramotnosti a špatná dopravní dostupnost východních regionů republiky jakékoliv razantní řešení vylučovala.

---

⁴ LACINA, V. *Velká hospodářská krize v Československu (1929–1934)*. Praha : Academia, 1984, s. 42.

⁵ Cit. dle DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. Praha : Academia, 1985, s. 115.

3.2 Nástup krize

Hospodářská krize znehodnotila téměř vše, co bylo v sociální ochraně obyvatelstva ve dvacátých letech vytvořeno.

Naplno krize zasáhla zemi o něco později než zbytek světa. Teprve od druhé poloviny roku 1930 začalo hospodářství strmě padat, na jaře 1931 sice následoval mírný nádech (většina společnosti, včetně té odborné si už myslela, že to nejhorší má země za sebou), ale poté opět strmý pád. Krize drtila Československo ještě v době, kdy sousední státy již vykazovaly „pozoruhodný“ vzestup (zejména Hitlerovo Německo). Některá průmyslová odvětví se až do rozpadu 1. ČSR v roce 1938 zcela z krize nevzpamatovala.

Stejně jako v roce 1926 (hospodářství postihl jeden z propadů ekonomiky) i na počátku roku 1930 se předpokládalo, že krize bude pouze dočasného charakteru a tudíž nebude mít na nezaměstnanost podstatnější vliv.

Hospodářská krize zastihla vládu nepřipravenou řešit široký komplex sociálních problémů. Zejména široký rozsah katastrofy bral zodpovědným „lodivodům vítr z plachet“.

Československo charakterizovala na konci 20. let extrémně nízká nezaměstnanost, o to větší šok znamenal masový vzestup nezaměstnaných v druhé polovině roku 1930.

To, co národní hospodářství po celou dobu existence 1.ČSR dusilo nejvíce, byl nedostatek investic jak domácích, tak zahraničních. Počáteční opatrnost zahraničních investorů vůči nové republice byla prolomena až na konci 20. let a domácí bankéři nedisponovali tolika prostředky, aby dokázali výrobu dostatečně rozhybat. Rozvoj hospodářství ztroskotával především na nedostatku investic dlouhodobých. Tato skutečnost se samozřejmě negativně promítla do vytváření nových pracovních míst. Stát prioritně podporoval zbrojní výrobu a zahraniční investice využíval pouze úzký okruh velkých podniků. Lokální finanční injekce zahraničního kapitálu v předvečer krize dokázaly hluboký propad pouze oddálit.

Velká hospodářská krize nebyla běžnou cyklickou krizí. Přišla jako blesk z čistého nebe (přes hrozivé zprávy ze zahraničí, věřili vedoucí představitelé státu, že se hluboká krize českým zemím vyhne širokým obloukem – utvrzoval je v tom vývoj domácí ekonomiky ještě na počátku roku 1930). Byla způsobena nadvýrobou průmyslově vyspělého světa. Její hloubka a zhoubný průběh bral doslova dech.

Krise samotná nezasáhla zdaleka všechny oblasti republiky stejnoměrně. Převážně východní části země a pohraničí s většinou německého obyvatelstva byly zasaženy obzvláště těžce. Zejména těžce zasažené pohraničí, které se nacházelo v krizi již od konce 20. let, způsobilo v budoucnu vládním činitelům nejednu vrásku.

Zejména ve střední Evropě vyústil průběh krize v nastolování diktatur, od kterých si lidé slibovali radikální kroky k obnově prosperity. Hloubku, průběh i ráz československé krize určovaly vnější i vnitřní vlivy. Jak již bylo dříve naznačeno, chyběly především vstupní investice, které by dokázaly vyřešit zaostalost ve vybavenosti podniků moderními stroji. To předurčilo samotný výrobní charakter. Československo přes neustále proklamovanou průmyslovost představovalo stále především agrární zemi s obrovskými rozdíly v zaostalosti mezi západem a východem státu. Průmysl samotný prezentovala především malá sériovost. Pouze v několika málo odvětvích průmyslu patřilo Československo na špičku.

Československý průmysl jako celek nebyl zařízen na export do ciziny. Poptávka na vnitrostátním trhu nestačila pokrývat nabídku.

Československé zboží dokázalo na světových trzích konkurovat především kvalitou, cenou, malou sériovostí či přímo kusovou výrobou. Kusová výroba byla pro vyspělé ekonomiky s hromadnou výrobou pro vysoký podíl živé síly již nevýhodná.⁶ Po vypuknutí krize začaly zahraniční finanční skupiny svůj kapitál stahovat. Domácí finanční skupiny nedokázaly na takovýto vývoj adekvátně reagovat.

Běžným opatřením podnikatelů proti prohlubující se krizi bylo uzavírání kartelových dohod (většinou s tichým souhlasem státu).

Situaci na trhu práce negativně ovlivnilo také stěhování části výroby velkých podniků do zahraničí. Zřizováním filiálek se průmyslníci (např. Tomáš Baťa) snažili vyřešit skomírající obchod po celosvětovém zavedení dovozních cel.

Nejhlubší propad zaznamenala výroba v oblasti průmyslu na jaře 1933. Československé podniky tehdy vykázaly produkci nižší o 46% oproti vrcholnému roku meziválečné prosperity. Mnohé dělnické rodiny si musely vystačit i se čtvrtinou průměrného ročního výdělku, který pobíraly před krizí. Přesto tito pracující mnohdy

---

⁶ LACINA, V. *Velká hospodářská krize v Československu (1929–1934)*. Praha : Academia, 1984, s. 35.

patřili mezi ty šťastnější. Nebylo žádnou výjimkou pracovat pouze za stravu, pobírat plat se zpožděním a nebo na dluh.

Měnová a úvěrová krize, kulminující na jaře 1933, způsobovala neustále pokles výroby a obchodu. Následkem bylo snížení národního důchodu o celou jednu třetinu.⁷

V přechodném období oživení některých částí domácího hospodářství na konci roku 1930 a v prvních měsících roku 1931 došlo k mírnému poklesu nezaměstnanosti, avšak bez přímých stimulů vlády. V době končících sezónních prací ukázala nová vlna nezaměstnanosti všem optimistům svou pravou tvář.

Oficiální údaje ukazují, že na mzdách bylo roku 1933 vyplaceno v dělnických profesích o 5,8 mld. Kč, tj. 44% méně než v období vrcholící konjunktury roku 1929. Radikálním způsobem byly snižovány mzdy, největší podíl na prudkém zhoršení sociální situace a radikálním snížení koupěschopnosti širokých vrstev obyvatelstva měla však masová nezaměstnanost.⁸

Na základě gentského systému pobíralo podporu v nezaměstnanosti zhruba 40% úřady práce zaregistrovaných uchazečů.⁹ Životní standard obyvatelstva zdaleka nedosahoval standardu obyvatel západní Evropy. Bydlení nezajišťovalo obyvateli žádný velký komfort, „...mělo v ČSR jen šestnáct procent bytů elektřinu i plyn, polovina jen elektřinu, třetina vodovod přímo v bytě a čtyřicet procent vodovod alespoň někde na chodbě. Jen osmnáct procent bytů mělo koupelnu a 37 procent záchod přímo v bytě.“¹⁰ V posledně popsaném příspěvku se bavíme o normálně pracujících lidech. Kam se propadla životní úroveň v období bez pracovní příležitosti si netroufám odhadovat (nedokážu objektivně posoudit, kolik obyvatel současné republiky žije podobným způsobem, ale trůfám si říct, že je to mizivé procento).

Zřejmý dopad krize v celospolečenském měřítku je zřejmý z úbytku vkladů drobných střadatelů peněžním ústavům.

Běžnou součástí každodenního života se staly exekuce majetku, bez rozdílu společenského postavení. Žebráky se stávali lidé před krizí téměř nemajetní, stejně jako majitelé velkých průmyslových korporací.

---

⁷ LACINA, V. *Velká hospodářská krize v Československu (1929–1934)*. Praha : Academia, 1984, s. 71.

⁸ Tamtéž, s. 92.

⁹ Tamtéž, s. 94.

¹⁰ Cit. dle VODIČKA, M. *Den, kdy došly prachy. Jak velká krize ve 30. letech změnila životy lidí a na co se máme připravit my*. Praha : Práh, 2009, s. 175.

Prudce poklesla porodnost. Přirozený přírůstek obyvatelstva ve 30. letech téměř propadl do červených čísel.

Vzrůstal počet sebevražd, kriminalita a sebepoškozování nejchudších vrstev obyvatel byly na denním pořádku. Pobyt ve vězení, případně zdravotním středisku zajistil dotyčnému jistotu každodenní stravy a samozřejmě střechu nad hlavou, což se v zimním období rovnalo výhře v loterii. Oblíbeným trikem, jak relativně lehce vydělat na zoufalství hladových lidí se staly podomní prodeje. Nezaměstnaný reagoval na inzerát firmy nabízející práci, přičemž podmínkou bylo složení kauce za předváděné zboží. Podmínkou navrácení peněz za předváděný výrobek byla nepoškozenost věci. Při předváděcí akci výrobek vždy nějaký šrám utržil. Jestliže prodejce výrobek neprodal, zůstal mu nepotřebný předmět. Když takto firma nalákala více prodejců, měla zajištěn odbyt. Lidé sice byli opakovaně upozorňováni na podobné praktiky, ale zoufalá pozice je stejně nutila na podobné inzeráty reagovat.

Na vrcholu hospodářské krize přijala vláda Jana Malypetra po prudkém boji uvnitř koaličních stran tzv. zmocňovací zákon č. 95/1933 Sb. Rozšiřoval pravomoci vlády na úkor parlamentu. Po přijetí zákona mohla vláda formou nařízení provádět významné změny v oblasti hospodářství i politiky. Na základě zmocňovacího zákona byly provedeny např. celní sazebníky nebo revize pojištění nezaměstnaných dle gentského systému.¹¹

Státnímu aparátu se částečně podařilo ekonomiku rozhýbat zakázkami pro armádu. Zejména v roce 1935 nově vzniklé Ředitelství opevňovacích prací zaměstnávalo celou řadu stavebních firem. Tento krok lze však hodnotit jako nutnost v reakci na mezinárodní situaci státu, než jako plánovaný zásah ke zlepšení hospodářské situace firem, potažmo sociální situace obyvatelstva.

---

¹¹ DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. Praha : Academia, 1985, s. 148.

3.3 Měnová politika

Počáteční období samostatnosti nastavilo První republice dvě zcela odvrácené tváře. Infrastruktura sice nebyla přímo poznamenána boji, tak jako na západní frontě, zato finanční sektor rakousko-uherské mocnářství zanechalo po prohrané válce nástupnickým státům zcela rozvrácený. Nejdříve bylo nutno stabilizovat národní hospodářství jako celek a poté přistoupit k dílčím krokům.

Základ Národní banky byl sice položen již zákonem č. 347/20 Sb., ale hospodářské podmínky stále nedovolovaly jeho uvedení v účinnost. Teprve po dlouhých sedmi letech od vzniku státu dospěli čelní představitelé k názoru, že nastala vhodná doba pro zřízení Národní banky. Stalo se tak novelou bankovního zákona z 23. dubna 1925 (č. 102/25 Sb.). Činnost banka zahájila prováděcí vyhláškou ministra financí z 1. dubna 1926 (č. 43/26 Sb.). Banka jako akciová společnost byla autonomním orgánem, avšak s přesně vytyčenými vztahy vůči státu.¹²

Přestože již od počátku vzniku samostatnosti se uvažovalo, že k pokrytí bankovního oběživa může být použito jedině zlato (přes nesouhlas některých vlivných osobností), prosadilo se krytí koruny zlatem oproti dosavadnímu dolaru teprve na vrcholu hospodářské prosperity v roce 1929. Období blahobytu a měnové stability však netrvalo dlouho. Po pouhém roce a půl nastala krize, která dosavadní snahu zcela paralyzovala. Po staletí se udržující stabilní hodnota zlata se nakonec ukázala být nevýhodnou. V období kdy mnohé ze světových ekonomických mocností získávaly díky nižší hodnotě své měny pevnou půdu pod nohama, stávaly se země kryjící domácí oběživo zlatem nekonkurenceschopné.

Teprve katastrofální stav hospodářství donutil vedení Národní banky (nejzarputilejší zastávce měnové politiky státu) po opakovaných vládních urgencích devalvovat měnu snížením zlatého obsahu.

---

¹² VENCOVSKÝ, F. *Národní banka československá*. Kolektiv autorů. *Z hospodářských a sociálních dějin Československa 1919–1992. K 80. výročí vzniku ČSR*. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1998, s. 9-10.

4. Od socialismu ke kapitalismu

Období, které provázelo československé hospodářství při přechodu od socialismu ke kapitalismu, se dá nazvat hospodářským chaosem. Tržně plánované hospodářství se rozpadlo, a tak se novodobí podnikatelé učili, jak správně zakládat firmy, komunikovat s obchodními partnery, úvěrovými společnostmi, ale především jak proniknout na zavedené a dlouhá léta obsazené zahraniční trhy.

K tomu se přidal rozpad Československa v roce 1993 na dva samostatné státy a neblaze proslulá tzv. kuponová privatizace. V právním vakuu probíhající privatizace docházelo ke značným ztrátám na majetku, bankrotům firem, propouštění zaměstnanců. Z temnot podsvětí se vynořila skupina novodobých podnikatelů, kterým umožnily nekvalitní zákony zdevastovat již čtyřicetiletým obdobím komunistického „blahobytu“ poznamenané hospodářství. Tyto impulsy znamenaly, že počáteční nadšení značně ochablo a po dvaceti letech stále značná část populace vzpomíná na „zlaté“ socialistické časy.

Po divokém období počátku devadesátých let nastala ekonomicky stabilní doba. Zásahu na tom mají především zahraniční společnosti, které přinesly nové technologie, inovace a téměř nevyčerpatelné množství vstupních investic. Každá mince má ovšem i svou odvrácenou stranu. Velké nadnárodní společnosti téměř vytlačily drobné živnostníky. Přes poskytované daňové úlevy se stáváme vzhledem k relativně drahé výrobní síle a nepřehledným daňovým zákonům pro zahraniční investory méně zajímaví.

Největším nešvarem doby je skutečnost, že se lidé naučili žít na dluh a zároveň vyžadují od státu nadstandardní sociální jistoty. Banky s vidinou zisku půjčují dopředu rozpoznatelným nesolventním klientům. Případné ztráty si kryjí vyšší úrokovou mírou bankovních produktů.

Žádná z několika posledních vládních garnitur nenašla dostatek odvahy k radikálním opatřením v sociální oblasti. Vzhledem k současnému demografickému vývoji (žádná razantní změna se v blízké budoucnosti neočekává) dříve či později změny nastanou, ale budou o to bolestivější.

Nastupující hospodářská krize se ohlásila nejdříve krizí ve finančním sektoru. Lidé přestali být schopni splácet nesmyslné úvěry. Následně vypukla krize úvěrová. Bankovní domy, které bez uzardění půjčovaly vysoké částky bez náležitého krytí, najednou ztratily veškerou odvahu, což se negativně projevilo i u lidí solventních.

Stejně jako v případě prvorepublikového Československa také současná krize dorazila do České republiky pozvolna. Rovněž vrcholní představitelé státu nepředpokládali hlubší propad ekonomiky. Paradoxem doby je „armáda nezaměstnaných“ na úřadech práce ve srovnání s enormním množstvím chybějících, především dělnických profesí. Značná část firem je nucena najímat zahraniční dělníky, mnohdy načerno, protože současná legislativa nařizuje nabídnout místo nejdříve občanovi ČR. Tyto firmy se motají v začarovaném kruhu, kdy „zájemci“ o práci vyslaní pracovním úřadem žádají pouze razítko potvrzující přítomnost žadatele na inkriminovaném místě.

Zdráhám se nazývat krizí situaci, kterou si lidé zapříčinili vlastní hloupostí a nezodpovědností. Navíc statistické údaje umístěné na portálu ministerstva práce a sociálních věcí mne neustále utvrzují o nafouknuté bublině (vývoj nezaměstnanosti mezi léty 2009–2010 nepřekračuje běžnou procentuální míru nezaměstnanosti posledních let).

Nejvyšší míra nezaměstnanosti za posledních 10let byla zaznamenána v únoru 2004 ve výši 10,9%, po vypuknutí krize v únoru 2010 ve výši 9,9%). Mezi oběma zmiňovanými údaji se sice změnila metodika výpočtu míry nezaměstnanosti, ale ani skutečným počtem nezaměstnaných se příliš neliší 570,8 tis. 02/2004 a 583135 02/2010.¹³

V porovnání s údaji z roku 1933 současné statistiky blednou, nezaměstnaností bylo postiženo 1,1 milionu až 1,3 milionu lidí, k tomu je nutno připočítat osoby na nezaměstnaném závislé: manželka, děti. Podle odhadů se bez prostředků ocitla čtvrtina až třetina populace.¹⁴

---

¹³ http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/vyvoj_od_072004
http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/vyvoj_do_062004

¹⁴ VODIČKA, M. *Den, kdy došly prachy. Jak velká krize ve 30. letech změnila životy lidí a na co se máme připravit my.* Praha : Práh, 2009, s. 180.

5. Základní pilíře státní pomoci

Každá z vlád požívá pro řešení nezaměstnanosti své vlastní prostředky. Nejdříve je nutné si položit otázku: koho podporovat a proč? Kdo je sociálně potřebný? Je podpora spravedlivá? Má vůbec společnost někoho podporovat? V případě seniorů, zdravotně handicapovaných nebo jinak znevýhodněných skupin obyvatel je odpověď většinou jednoduchá. Složitější je to s podporou nezaměstnaných, fyzicky i mentálně úplně zdravých lidí. Nelze asi nikdy zcela objektivně posoudit, kdo práci opravdu hledá a kdo hledání pouze předstírá. Podle zevnějšího nezaměstnaného od pobudy rozeznat nemusíme. Obě skupiny se však vyznačují zcela odlišným přístupem při hledání zaměstnání. První se ocitá v nepříjemné životní situaci nedobrovolně, druhý situaci respektuje a nehodlá na ní nic měnit.

V ještě složitější situaci se nacházeli naši předkové. Na nezaměstnaného bylo běžně pohlíženo jako na osobu nezodpovědnou, práce se štítící. Myšlení lidí, ale nikoliv ještě celý systém změnila Velká hospodářská krize. Lidé si najednou začali uvědomovat, že bez práce (obživy) se může ocitnout naprosto každý.

Dnešní nezaměstnaní mají pozici o něco jednodušší. Sociální práva člověka jsou dnes zajištěna řadou smluv. Tou nejzákladnější je Listina základních práv a svobod, ve které se mimo jiné píše:

Článek 26/3 – zaručuje právo zajistit si životní potřeby prací, občany kteří bez své viny práci vykonávat nemohou, stát přiměřeně hmotně zajistí.

Článek 28 – garantuje spravedlivou odměnu za práci a slušné pracovní podmínky.

Článek 30/1 – právo na hmotné zabezpečení ve stáří, při nezpůsobilosti k práci nebo při ztrátě živitele.

Článek 30/2 – zaručuje právo na pomoc v hmotné nouzi, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

I v období relativní ekonomické stability je současný systém sociálních dávek značně přebujelý a nepřehledný. Stát si sám vytváří skupinky obyvatel, kteří ztrácejí pracovní návyky, nejsou dostatečně motivováni k hledání i hůře placené práce, nechtějí za prací dojíždět, stěhovat se nebo se dále vzdělávat.

Pro nastínění situace v obou republikách uvádím výdaje států v sociální oblasti. Dle údajů MFČR poklesly sociální příspěvky státu v procentech HDP ze 16,3%

v roce 2007 na přibližně 15,2% v roce 2010. „V letech 1930–1935 představovaly výdaje na sociální zabezpečení 21–24% celkových výdajů státního rozpočtu.“¹⁵ Předpokládané státní výdaje na péči o nezaměstnané činily za rok 1930 23,4 mil. Kč, v roce 1931 to bylo již 74,4 mil. Kč a v roce následujícím závratných 377 mil. Kč. Rozpočet Ministerstva sociální péče zatížil sociální výdaje druhým největším odlivem financí.¹⁶

---

¹⁵ Cit. dle MAAAYTOVÁ, A.; NOVOTNÝ, J.; PEKOVÁ, J. *Československé veřejné finance v letech (1918–1938)*. Kolektiv autorů. *Z hospodářských a sociálních dějin Československa 1919–1992. K 80. výročí vzniku ČSR*. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1998, s. 30.

¹⁶ RÁKOSNÍK, J. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity. Nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. Praha : Karolinum, 2008, s. 210.

5.1 Od vzniku ČSR po „Mnichov“

Každá zodpovědná vláda přemýšlí, jak co nejlépe zabezpečí své občany pro případ nezaměstnanosti a zároveň co nejméně zatíží státní rozpočet. Vlády první Československé republiky zvolily po necelých třech letech existence státu pojištění pro případ nezaměstnanosti dle gentského systému (po „krátkém období“ působnosti zákona o podpoře nezaměstnaných). Gentský systém se v pozdějším průběhu hospodářského vývoje státu, především v období největšího rozmachu krize, ukázal ne příliš účinným, proto byl postupně několikrát novelizován (nutno podotknout, že po druhé úpravě i v neprospěch obyvatel). Po vypuknutí krize byl doplněn dalšími programy – Státní stravovací akcí a Produktivní péčí. Přesto v celém průběhu krize nedokázala státní opatření ani zdaleka uspokojit všechny postižené vrstvy obyvatelstva.

Některé skupiny obyvatelstva požívaly oproti jiným určitých výhod, které si podržely po celou dobu existence republiky. Mezi vyvolené patřili zejména legionáři. Ze zákona dostávali přednostně místa u státních úřadů a ústavů, četnictva, finanční strážě, soudů atd.¹⁷

Politickou nestabilitou středoevropského prostoru zmítané Československo nedokázalo dostatečně razantně řešit raketovým tempem vzrůstající problémy. K vnitropolitickým se přidávaly mezinárodní. Mnohonárodnostně i politicky rozpolcená společnost (jednotlivé její části) hledaly spásu v radikálních opatřeních. V okolních státech fašizující se vlády ochotně nabízely krajanům nebo příznivcům „pomocnou ruku“. Všemožná snaha o vnitřní rozvrat Československa přinášela Pilsudského Polsku, Hortyho Maďarsku, Hitlerovu Německu a dalším státům, které si dělaly choutky na rozbití Československa první ovoce.

Všem pokusům o stabilizaci ekonomiky udělala přítrž Mnichovská dohoda, která sice připravila republiku o problematické pohraničí, ale zároveň pravděpodobně „zlomila vaz“ morálce obyvatelstva. Zbývajících necelých šest měsíců fungování Druhé republiky pak poznamenala celospolečenská deziluze.

---

¹⁷ DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. Praha : Academia, 1985, s. 34.

5.2 Gentský systém

Spěch se kterým byla vyhlášena První republika, váleční vysloužilci a celkový poválečný chaos neumožnil, aby hned v prvních měsících či letech po vzniku republiky byl zaveden nějaký trvalý a účinný způsob pomoci v nezaměstnanosti. Především takový způsob, který by se projevil nejen na výdajové, ale i příjmové stránce státního rozpočtu. Původní systém podpor byl změněn z důvodu dlouhodobé finanční neúnosnosti pro stát a také snaze přenést část zodpovědnosti za své osudy na bedra lidí.

Podporovací systém byl tudíž změněn na pojišťovací dle gentského systému roku 1921.¹⁸

Původní verze pojištění pro případ nezaměstnanosti nepočítala s vysokou nezaměstnaností poválečných let, kterou se neustále nedařilo dostatečně korigovat. Přestože zákon ze dne 19. července 1921/267 Sb. nabyl platnosti, účinnost byla opakovaně odkládána až do překlenutí výrobní krize v roce 1925.¹⁹ Téměř další čtyři roky tedy trvalo, než byl zákon uveden do praxe, poněvadž bylo shledáno, že takto koncipovaný systém pojištění se hodí do období s běžnou nezaměstnaností, kdežto na počátku let dvacátých sužovala republiku československou nezaměstnanost abnormální až 600 000 osob.²⁰

Vzhledem k charakteru zákona, tj. státní příspěvek bude vyplácen ve stejné výši k podporám organizačním, hrozilo při vysoké nezaměstnanosti brzké vyčerpání finančních rezerv odborových organizací. V tomto okamžiku by zanikla jedna z podmínek pro udělování státního příspěvku a nezaměstnaní by se ocitli bez jakékoliv pomoci.

Vládním nařízením z 29. srpna 1924/186 Sb., kterým se prováděl zákon z 19. července 1921/267 Sb., nastala v životech mnoha obyvatel republiky razantní změna. Znění zákona nebylo možno podceňovat, protože kdo nebyl odborově organizován, pozbýval nároku na podporu v nezaměstnanosti. „Kdo není odborově organizován a nemá odnikud nároku na podporu v nezaměstnanosti, nedostane také

---

¹⁸ TUČNÝ, A. *Gentský systém. Pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé.* Praha : Československá Obec Dělnická, 1925, s. 8.

¹⁹ Tamtéž, s. 24.

²⁰ Tamtéž, s. 13.

ze státních prostředků ničeho a bude v takové tísnivé době úplně bez pomoci.“²¹ Zmíněná formulace vykazovala jasné známky diskriminace určitých skupin obyvatel. Mnozí zaměstnanci nebyli odborově organizováni a do poslední chvíle se organizovanosti vyhýbali (zpravidla až do nástupu krize, tehdy poznali, že není cesty zpět).

Někteří sezónní dělníci, ale především živnostenské profese neměly nároku na státní podporu vůbec. Vláda sice vydala zákon č.148 Sb. ze dne 10.6.1925 o pojištění osob samostatně výdělečně činných, zákon však nikdy nenabyl účinnosti, což se obzvláště nepříznivě projevilo v dlouhých letech hospodářské krize.²² Do obrovských problémů propadli zejména samostatně hospodařící zemědělci, ale i jiné profese. Také mládeži do 21 let byl vstup do odborové organizace zamezen. Problém týkající se především živnostenských profesí spočíval v zajímavé skutečnosti. Podpory podle gentského systému totiž byly vypláceny pouze nezaměstnaným, tudíž nikoliv živnostníkům, ale pouze osobám v závislém pracovním poměru.

Již od počátku schvalování zákona vznesly mnohé odborové organizace námitky proti jeho znění. V konečném znění zákona si nakonec dokázaly prosadit pouze dílčí změny. Po dlouhých jednáních vlády a odborových organizací bylo rozhodnuto, že pojištění bude vypláceno z dobře fungujících organizačních pokladen. Státu tím pádem odpadla starost se zřizováním speciální pojišťovny. Opatření, které by jistě bylo zdoluhavé a nákladné. V případě potřeby pouze poskytl nezaměstnanému příspěvek k již poskytnutým prostředkům organizačním.

Proč se vláda při schvalování systému pojištění rozhodla pro gentský: odůvodnila ve své zprávě k zákonu takto odborové organizace souhlasily s výběrem a poskytováním peněz prostřednictvím svých pokladen z obav, aby se po ukončení státních podpor nezaměstnaní nenechali najímat na práce za značně nevýhodných podmínek (tj. pod běžnou mzdovou úroveň) a nesnižovali mzdové tarify bývalým druhům.²³ Dalo by se říci, že stát se tímto krokem zbavil části své odpovědnosti, kterou tímto přenesl na bedra odborových organizací.

---

²¹ Cit. dle TUČNÝ, A. *Gentský systém. Pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé*. Praha : Československá Obec Dělnická, 1925, s. 8.

²² DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. Praha : Academia, 1985, s. 183.

²³ TUČNÝ, A. *Gentský systém. Pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé*. Praha : Československá Obec Dělnická, 1925, s. 9-10.

Podpůrný systém, který vycházel z pera gentského advokáta Louise Varleze, nabízel odborovým organizacím za určitých podmínek (např. oddělí stávkový fond od podpůrného, podrobí se úřední kontrole, výplata podpory max. 60 dnů v roce) poskytnou k podporám, které vyplácejí příspěvek ve stejné výši, jako je podpora organizační.²⁴

Pojistný systém převzatý československou vládou, byl založen na „dobrovolném“ ukládání určité části vydělaných peněz do pokladny odborové organizace, u které byl dotyčný pracovník zaregistrován. Pracovník odváděl část svých peněz dle výše výdělků (dalo by se říci, že systém byl podobný dnešnímu).

Jestliže zaměstnanec nebyl členem žádné odborové organizace, musel tak učinit nejpozději tři měsíce před ztrátou zaměstnání, jinak neměl nároku na státní podporu. Na organizaci samotné pak záleželo, jestli mu nějakou podporu vyplatí. Organizace samotné musely prokázat Ministerstvu sociální péče svou odborovost, protože existovalo mnoho spolků, které se za odborové pouze vydávaly, měly z přijatých členů finanční prostředky, ale v případě nouze neposkytovaly žádnou pomoc.

Některé podmínky pro výplatu prostředků k podpoře nezaměstnaným uvedených v zákoně z 19.6.1921/267 Sb. již byly zmíněny, např. povinnost se odborově organizovat, a to alespoň tři měsíce před ztrátou zaměstnání. Podmínky pro udělování státního příspěvku jsou podrobně uvedeny v jednotlivých paragrafech zmiňovaného zákona. K objasnění postavení nezaměstnaných budou uvedeny alespoň některé pasáže paragrafů.

Nárok na příspěvek přísluší občanům podléhajícím povinnému nemocenskému pojištění, ale pouze v situaci, kdy nepobírají u nemocenské pokladny pojištění. Pracovníci dobrovolně nemocensky pojištění nemohou být podle tohoto zákona pojištěni. Příspěvek v nezaměstnanosti stát vyplácel rovněž cizím státním příslušníkům, avšak pouze tehdy, nakládal-li cizí stát podobně s příslušníky Československé republiky.²⁵ Nemocenskému pojištění podléhaly dle Československých zákonů jak profese dělnické (na základě smluveného pracovního poměru), tak zaměstnanci státní.²⁶

U zmíněného nemocenského pojištění je vhodné upozornit na situaci, ve které se nemocenské pojišťovny nacházely. Již před vypuknutím krize vykazovaly vysoké

---

²⁴ TUČNÝ, A. *Gentský systém. Pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé.* Praha : Československá Obec Dělnická, 1925, s. 10.

²⁵ Tamtéž, s. 17.

²⁶ DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918-1938.* Praha : Academia, 1985, s. 180-182.

ztráty. S nástupem krize došlo k dalšímu prohloubení deficitů pojišťoven. Státu nakonec nezůstala jiná možnost, než pojišťovny částečně sanovat a zároveň zavést úsporná opatření při vyplácení nemocenských dávek.

Členové několika odborových organizací mají nárok na příspěvek od státu pouze u jedné z odborových organizací. Nemocní, kteří neplatí příspěvky a absentují kratší dobu než 6 týdnů nejsou zbaveni nároku na podporu. Některé z paragrafů zmiňovaného zákona dostaly nejednoho nezaměstnaného do velmi svízelné situace. Zejména §4, který uvádí, že nezaměstnaný je povinen se alespoň třikrát v týdnu nahlásit u státem uznané zprostředkovatelně práce, jinak pozbývá nároku na podporu.²⁷ Jak obtížně splnitelná byla tato podmínka pro nezaměstnané v praxi ukazuje počet zprostředkovatelen. Na celém Slovensku se nacházelo pouze devět zprostředkovatelen práce a v nejuvýchodnějším cípu republiky Podkarpatské Rusi pouhé tři. V Čechách s příznivějšími podmínkami připadalo na zprostředkovatelně 30 899 potenciálních nezaměstnaných, Slovensko však vykazovalo hrozivých 138 787 nezaměstnaných, což pro dotyčnou osobu znamenalo hledat zprostředkovatelně v okruhu 2039 km². Tento neutěšený stav částečně vyřešil rok 1933, kdy bylo nezaměstnaným, nenacházela-li se zprostředkovatelně práce blíže než 3 km, hlásit se u domovské obce. Po nekonečném čekání provedl stát alespoň na sklonku krize opatření ve formě vládního nařízení z 9.7.1936/217 Sb., kterým nařizoval zřízení alespoň jedné zprostředkovatelně práce v každém politickém okrese. Nařízením se navíc zaměstnavatelům ukládalo hlásit volná pracovní místa. Tímto vládním nařízením vláda částečně navazovala na nařízení č. 78/1934 Sb., které upravovalo postup při velkém propouštění zaměstnanců. Zaměstnavatel musel uvést, z jakého důvodu propouští. Vládní nařízení určovalo zaměstnavatelům hranici mezi běžným a hromadným propouštěním. Uvažoval-li zaměstnavatel o hromadném propouštění, „obsahovalo návod“, jak mu čelit.²⁸

Další ujednání zákona ze dne 19.7.1921/267 Sb. uvádělo, že nárok na výplatu státního příspěvku pozbývala osoba která dobrovolně opustila zaměstnání, aniž uvedla závažné příčiny, a nebo o zaměstnání přišla vlastní vinou, kdo odmítl práci od zprostředkovatelně (zprostředkování práce upravoval zákon vydaný ještě za rakousko-uherské monarchie na počátku 20. století) práce aniž byla ohrožena jeho

---

²⁷ TUČNÝ, A. *Gentský systém. Pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé.* Praha : Československá Obec Dělnická, 1925, s. 18-19.

²⁸ DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918–1938.* Praha : Academia, 1985, s. 143-162.

odborná způsobilost. V dalších paragrafech zákona se dále uvádí, že příspěvek je možno pobírat čtyři měsíce v roce, nebo tři měsíce nepřetržitě. Vyplácený státní příspěvek odpovídal svou výší podpoře odborové organizace, celková podpora však nesměla překročit dvě třetiny poslední mzdy nezaměstnaného. V opačném případě stát uplatnil sankci ve formě odebrání části státního příspěvku, aby podpora odpovídala maximálně zákonným dvěma třetinám poslední mzdy podporovaného. Výplata státního příspěvku náleží nezaměstnanému ode dne, kdy se o příspěvek přihlásil, je však podmíněna nezaměstnaností alespoň osmidenní.

Zákon samozřejmě obsahoval rovněž sankční opatření. Za neoprávněné čerpání prostředků státní podpory mohly kontrolní orgány postihnout nezaměstnaného i odborovou organizaci. Ostatně sankčních prostředků zákon nabízel několik. Osoba nezaměstnaná byla ohrožena trestem odnětí svobody, osoby pověřené za odborovou organizaci správou státních příspěvků pokutou a nebo odnětím svobody. Postižitelná ze strany státních orgánů (Ministerstva sociální péče) byla i samotná organizace odborová hrozbou odebrání licence nebo úhradou způsobené škody. Zákonem stanovené pokuty náležely státní pokladně pro účely sociální péče.

Vládní nařízení z 29.8.1924/186 Sb., kterým se prováděl zákon z 19.7.1921/267 Sb., dále částečně upravovalo kompetence jednotlivých osob a organizací podílejících se na procesu vyplácení státního příspěvku v nezaměstnanosti.²⁹ Zejména skutečnosti, jak má být vedena průvodní dokumentace nezaměstnaného: členská přihláška, přihláška o podporu v nezaměstnanosti, poukaz na podporu v nezaměstnanosti a průkazní lístek nezaměstnaného. Nařízení rovněž uvádělo, že vyplácení podpor a příspěvků leží plně na bedrech odborové organizace, státní pokladna teprve zpětně po obdržení seznamu podporovaných doplatí organizaci část peněz vztahujících se ke státnímu příspěvku. Jaké nároky toto rozhodnutí kladlo na činnost odborových pokladen zejména po vypuknutí krize, je nasnadě. Donuceny nepříznivým hospodářským vývojem začaly odbory přesouvat finanční částky i z jiných struktur organizace.

Další úpravy vyplácení podpor na sebe nenechaly dlouho čekat. Již 23. prosince téhož roku vydala vláda nařízení 1924/3 Sb. Nařízením doznala konečné podoby předkrizová nejvyšší výměra státního příspěvku k podporám. Nejvyšší státní

---

²⁹ TUČNÝ, A. *Gentský systém. Pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé.* Praha : Československá Obec Dělnická, 1925, s. 24.

20 občanů rakouské republiky

20 občanů německé republiky

2 občané ruského sovětského státu

- bod č.7 týdenní výši členského příspěvku odborové organizaci
(rozděleno podle tarifních tříd)

I. třída 5 Kč týdně, z toho na podpory v nezaměstnanosti 2,50 Kč

III. třída 2,80 Kč 1 Kč

V. třída 1,20 Kč 0,40 Kč

Vyplácené podpory v nezaměstnanosti podle tarifní třídy

I. třída

po ½ roce členství činila 30 Kč týdně po dobu 13 týdnů v roce

po 5 letech členství činila 40 Kč týdně po dobu 15 týdnů v roce

po 10 letech členství činila 50 Kč týdně po dobu 17 týdnů v roce

V. třída

po ½ roce členství činila 12 Kč týdně po dobu 10 týdnů v roce

po 5 letech členství činila 12 Kč po dobu 13 týdnů v roce

po 10 letech členství činila 12 Kč po dobu 17 týdnů v roce

5.2.1 Úpravy pojištění v průběhu krize

Podpora nezaměstnaných dle gentského systému se jako nejdůležitější pilíř státní pomoci dočkala několika novel. Vývoj událostí na počátku 30. let dal kritikům systému plně za pravdu. Opatření učiněná v rámci zákona na počátku a v polovině 20. let přestávala naprosto plnit své účely. Po plném vypuknutí krize provedla vláda velkorysou reformu systému.

Gentský systém doznává rozsáhlých změn zákonem ze dne 5.6.1930/74 Sb. Novelizací původního zákona 1921/267 Sb. se změnila některá důležitá ustanovení. Významná změna, která se novelizací zákona udála, byla především umožněna nástupem nové sociálně demokratické a národně socialistické vlády. Přestože novelizaci zákona provázely v poslanecké sněmovně vášnivé diskuse, našla dostatečnou podporu také díky poslancům opozičních stran s výjimkou komunistů a zástupců strany lidové. Poslanci lidovecké strany se obávali krachu svých nevelkých odborů, zatímco komunisté předkládali nesplnitelné populistické požadavky např. na podporu všech nezaměstnaných v plné výši po celou dobu nezaměstnanosti. V předkládání populistických opatření se předháněli především poslanci levicových stran. Řada navrhovaných změn se do výsledného schváleného znění nedostala např. právo odborů odmítnout uchazeče o členství, žádost odborů o výplatu záloh ke státnímu příspěvku, zvýšení státního příspěvku na čtyř až šestnásobek odborové podpory.³¹

Jakub Rákosník uvádí nejdůležitější změny, které novelizací zákona nastaly, na stranách 219-221. Novelizace především prodlužovala podpůrnou dobu ze tří až čtyř měsíců podle podmínek, za jakých nezaměstnaný podporu pobíral v roce, na 26 týdnů, státní příspěvek byl zvýšen na trojnásobek podpory organizační. Podle původní verze zákona měl podporovaný nárok na stejnou výši příspěvku od státu i od organizace, skupiny zvýhodněné jeden a půl násobku. Novelou přiznaný čtyřnásobek příspěvku zvýhodněným skupinám po alespoň jednoletém odborovém členství a svobodným po pětiletém výrazně ulevil napjatým domácím rozpočtům. Znevýhodněna zůstala kategorie mladších nezaměstnaných, protože neměli šanci pětileté členství získat. Státní příspěvek s organizační podporou narostl na maximálních 18 Kč denně, přičemž nejnižší možná podpora organizační činila 0,75

³¹ RÁKOSNÍK, J. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity. Nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. Praha : Karolinum, 2008, s. 217-218.

Kč. Ostatní ujednání dotčeného paragrafu novela neupravovala. Nezaměstnanému bylo umožněno použít pro výpočet podpory dřívější, lépe placené zaměstnání. Opatření bylo výhodné pro uchazeče, kteří žádali o podporu po nevalně placeném zaměstnání, mnohdy z nouze přijatém. Žadatel však nesměl v posledním zaměstnání pracovat déle než tři měsíce. Také výplatu státního příspěvku novela upravovala ve prospěch nezaměstnaných. Z dřívější podmínky, být přihlášen jako nezaměstnaný alespoň osm dní, aby bylo možno začít vyplácet státní příspěvek, stát slevil na dnů sedm.

Kompetence umožňovaly ministru sociální péče vyhlásit po dohodě s ministry financí, průmyslu a zemědělství v některém z odvětví hospodářství stav nouze. V podstatě to znamenalo, že nezaměstnanost překročila určitou přípustnou mez. Odborová podpora a státní příspěvek v těchto případech překračovaly podporu běžně stanovenou: státní příspěvek bylo možno prodloužit až o dalších 13 týdnů. Organizace musela mít poskytování takovéto podpory schválenou ministerstvem v podpůrných řádech. V průběhu krize se bohužel popisované opatření stalo v některých odvětvích běžně používanou formou pomoci.

Třetí úprava pojišťovacího systému celkově a druhá v období krize proběhla v létě roku 1933 vládními nařízeními č. 161 a 162. Sílu nařízením dodal tzv. zmocňovací zákon z června 1933/95 Sb.³² Zákon rozšiřoval pravomoc vlády na úkor parlamentu. Nutno však dodat, že byl omezen výhradně na hospodářskou oblast. Protože se jednalo pouze o úpravu dočasnou, byla v prosinci 1935 prodloužena o další tři měsíce. Poslední změna gentského systému proběhla v roce 1936 vládním nařízením č. 78 bez zásadnějších změn.

Nová podpůrná pravidla nabyla zjevně restriktivního charakteru. Minimálně požadované odborové členství bylo zvýšeno na šest měsíců, teprve poté měl žadatel nárok na státní příspěvek. Opozilci, kteří se odborově zaregistrovali až po vydání nařízení, museli na státní příspěvek vyčkat celý jeden rok. Maximální státní příspěvek opět klesl na 12 Kč denně, při zachování minimální organizační podpory 0,75 Kč. Státní příspěvek klesl na dvojnásobek podpory organizační svobodným, dvaapůlnásobek sezdaným a trojnásobek, staral-li se dotyčný o více než jednu osobu. Výše příspěvku byla navíc omezena 6 Kč denně a v tarifní třídě, kde podporovaný

---

³² RÁKOSNÍK, J. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity. Nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. Praha : Karolinum, 2008, s. 289.

platil alespoň 5 Kč týdně na 7,5 Kč. Výhody vztahující se k dlouholetému členství byly zrušeny vůbec.

Existovalo mnoho dalších návrhů, jak zlepšit pozici nezaměstnaných, nikdy však nebyly zavedeny do praxe. A tak gentský systém zůstal přes zřejmé nevýhody hlavním pilířem ochrany až do zániku Československé republiky.

5.3 Vliv odborů

Ačkoliv si pravděpodobně mnozí odboroví představitelé uvědomovali, že v případě vysoké nezaměstnanosti nastanou jejich pokladnám problémy s vyplácením příspěvků v nezaměstnanosti, nechali organizace jako prostředníky státu zatáhnout do finančně náročného procesu. Prvorepublikové odbory ovládané mateřskými politickými stranami však také dokázaly nábořem pracujících lépe ovládat lidové masy a získávat tak své straně značný politický vliv (každá z odborových organizací byla úzce spjata s nějakou politickou stranou). Členství Aloise Tučného v nejvyšších kruzích ČOD je toho dostatečným důkazem.

Odborové organizace získaly na dění v sociální oblasti nezaměstnaných téměř monopolní vliv. Vzhledem k podmínkám nastaveným v zákoně situace ani jinak dopadnout nemohla. Politici schvalovali zákony, zároveň byli předáky odborových organizací, ministři, poslanci. S nadsázkou lze říci, že si odbory nastavovaly podmínky samy. Problém spočíval pouze v tom, která organizace prosadí nejvíce svých zájmů. Hrozba nezaměstnanosti dohnala dříve nebo později každého „rozumně uvažujícího“ člověka do spárů odborové organizace. Nedostatek finančních prostředků v době nezaměstnanosti byl dostatečným strašákem.

Přes všechna pozitiva i negativa, se kterými odbory kalkulovaly v době schvalování původního zákona o podpoře v nezaměstnanosti, nic nedokázalo správce jejich pokladen připravit na ohromné problémy, způsobené výplatou pojistných událostí po nástupu krize. Odborové pokladny vykazovaly ohromné schodky. Jakkoliv se odboroví předáci snažili, nebylo v jejich silách tyto deficity vyrovnat. Růst příjmů byl hluboko pod výdaji na nezaměstnané. Náklady odborů stouply do roku 1933 o 527% proti období před nástupem krize.³³ Nejlépe viditelné jsou problémy odborových organizací na raketovém nárůstu nezaměstnaných odborářů od roku 1930 do 1933 na téměř čtyřnásobek. Bez ohledu na nelepšící se vývoj na trhu práce a vyčerpání svých pokladen musely organizace pokračovat ve vyplácení dávek. Vzrůstající výdaje dostávaly odbory do situace, ze které nebyly schopny se samy dostat. Na konci dekády bylo nemálo těch organizací, které téměř zkrachovaly, nad vodou je z posledních sil udržovaly pouze státní sanace. Systém sanování závisel

---

³³ RÁKOSNÍK, J. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity. Nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. Praha : Karolinum, 2008, s. 224.

zpravidla na schopnosti členů, velikosti a vlivu ústředí. Mezi organizacemi se nacházely též takové, které díky vlastnímu naspořenému kapitálu pomoc státu nepotřebovaly. Teprve druhá polovina 30. let znamenala pro odbory značnou úlevu v důsledku poklesu nezaměstnanosti. Celkově se finanční ozdravení odborových pokladen nepodařilo vyřešit až do zániku Československa.

Vyplácení finančních prostředků v některých případech provázely finanční machinace, což potvrdily kontroly Ministerstva sociální péče. Některým svazům bylo dokonce odejmuto oprávnění k vyplácení státního příspěvku.

Zejména ze strany rudých odborů docházelo při vyplácení podpor k rozporům, což vyústilo ve ztrátu oprávnění vyplácet státní příspěvek několika komunistickým svazům. Nebyly samozřejmě jediné, proti kterým byla vedena přestupková řízení, ale zejména komunisté zdůrazňovali, že se jedná o šikanu ze strany státu. V nejpostiženějších odvětvích výroby bylo podle střízlivých odhadů podporováno pouze 40–60% členů dotyčného svazu.³⁴ Mezi řadovými členy se začala zvedat vlna nevole, protože podezírali vedení byrokratického aparátu z obohacování se na jejich úkor. V nejvypjatějším období krize strhávaly odbory svým členům část podpor na sanaci pokladen. Opatření se časem stalo naprosto běžným, takže ho s přimhouřením oka přijalo i Ministerstvo sociální péče. Situace byla částečně zapříčiněna mizernou členskou platební morálkou.

---

³⁴ RÁKOSNÍK, J. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity. Nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. Praha : Karolinum, 2008, s. 230.

5.4 Podpůrné programy

Statistické údaje počátku 30. let prokázaly naprostou nedostatečnost sociálních opatření, zejména prioritního gentského systému. Tyto nedostatky měla urovnat tzv. státní stravovací akce, druhé nejdůležitější, ale zároveň notně kritizované sociální opatření. Původní záměr učinit opatření pouze lokálního charakteru, tj. v 63 okresech, se mezi léty 1930–1933 rozšířil na úroveň celostátní. Na rozdíl od jiných zásadních opatření upravoval stravovací akci pouze výnos Ministerstva sociální péče. Určoval kompetentním orgánům oblast a podmínky působení akce. Osobám do akce zapojeným byly rozdávány týdenní poukázky v hodnotě 10 Kč na nákup základních potravin.³⁵ Distribuci poukázek ministerstvo svěřilo okresním úřadům. Že se nejednalo o záležitost okrajovou ukazují částky vydané hned v prvním roce působení akce v řádech miliónů korun a v letech následujících dosáhly výdaje stovek miliónů.

Součástí sociální politiky státu se stala tzv. produktivní péče. Produktivní péče byla součástí zákona z 5.6.1930/74 Sb. „V případě produktivní péče se jednalo o veřejně prospěšné práce, které zahajovaly veřejnoprávní korporace (stát, země, okres, obec či veřejnoprávní právnické osoby), přičemž stát přispíval denně na mzdu takto zaměstnávaných osob určitou sumou, která nesměla překročit částku 10 Kč. Mzda však musela odpovídat platnému mzdovému tarifu, popřípadě mzdám v místě obvyklým, což se v praxi tu a tam nedodržovalo.“³⁶ Nezaměstnaný měl povinnost nouzovou práci přijmout. Po kritice, již byla podrobena státní stravovací akce panovaly tendence nechat nezaměstnaného, aby si příspěvek odpracoval. Přesto akce vyvolávala negativní reakce mezi odbornou i laickou veřejností. U odborníků pro svou nákladnost a pochybnou účinnost. Laickou veřejnost rozděloval nejen způsob přidělování prací, ale také výše příspěvku v porovnání se stravovací akcí. Přednost při přidělování práce dostávali dle zákona odboráři, opět se ukázalo jaký vliv mají odbory na vládu. Nespokojení nezaměstnaní nedokázali pochopit, proč mají mít přednost ti, kteří mají zajištěnu obživu. Z dostupných pramenů tedy jasně vyplývá, že stát usiloval o co největší organizovanost pracujících.

³⁵ DEYL, Z. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. Praha : Academia, 1985, s. 155-156.

³⁶ Cit. dle RÁKOSNÍK, J. *Odvračená tvář meziválečné prosperity. Nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. Praha : Karolinum, 2008, s. 250.

Přidělování práce občas provázely podivné praktiky kompetentních osob, když přednostně zaměstnávali známé, příbuzné nebo spolužáky.

Mnozí byli ochotni pracovat za almužnu, jen aby zajistili rodině alespoň nejnutnější prostředky potřebné k životu. Přidělené prostředky na výstavbu byly omezené, zato zájem o práci enormní. Proto se finance přidělovaly podle počtu nezaměstnaných v okrese, přičemž minimem v roce 1931 bylo tisíc osob.³⁷

Přestože stát ve třicátých letech vynakládal v oblasti péče o nezaměstnané ohromné prostředky, nedokázal po velice dlouhou dobu dopady krize ani zmírnit, natož pak definitivně odstranit. Stále častěji se ukazovalo, že použitá opatření jsou naprosto nedostatečná. Katastrofální dopad v sociální oblasti dokládají kromě „pilířových“ akcí některé další produkty státu či obcí, zaměřené na nezaměstnané a jejich rodinné příslušníky.

Speciálně pro děti byla zavedena tzv. mléčná akce. Jako jedna z mála zahrála na citlivou strunu lidského soucitu a co do oblíbenosti se jí přiblížila pouze tzv. vánoční výpomoc. Obě akce probíhaly formou výdeje potravin s tím rozdílem, že vánoční výpomoc byla zajišťována prostřednictvím poukázek na nejnutnější potraviny obecně nezaopatřeným, mléčná akce přímo výdejem mléka dětem.³⁸

Produkty charitativních organizací nebo obecní nedosáhly nikdy rozsahu celorepublikového, např. obecní noclehárny, přesto mají v rámci péče o nezaměstnané své nezastupitelné místo.

Nutno dodat, že v Československu fungoval rozsáhlý program sociální péče o nezaměstnané celostátního i lokálního charakteru, avšak kromě pojištění pro případ nezaměstnanosti, které vznikalo relativně dlouhou dobu, vykazovaly ostatní programy jistou dávku improvizace. Navíc všechny hlavní sociální programy byly prioritně zaměřeny na organizované, a proto nemohly ani zdaleka pokrýt širokou škálu potřebných.

---

³⁷ RÁKOSNÍK, J. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity. Nezaměstnanost v Československu v letech 1918–1938*. Praha : Karolinum, 2008, s. 253.

³⁸ Tamtéž, s. 303.

5.5 Současná ČR

Novodobá sociální opatření se začala psát v podstatě již záhy po ukončení 2. světové války, kdy mnohé z tzv. rozvinutých zemí světa včetně tehdejší ČSR zavedly rozsáhlé právní úpravy garantující základní sociální práva občanů. Nic na tom nezměnily ani překotné události konce 80. let, kdy započal přechod od státem plánovaného hospodářství do rukou soukromého sektoru. Ani následný rozpad Československa na dva suverénní státy nijak výrazně nezměnil pohled vlád na štedré sociální systémy. Teprve zhruba posledních 10 let jsou české vlády v důsledku zásadních demografických změn nuceny alespoň nahlas o reformách sociálních systémů uvažovat. Zajisté existují v populaci cílové skupiny, kterým je potřeba věnovat více péče než ostatním (handicapovaní, svobodné matky, lidé v předdůchodovém věku apod.), ale současný systém péče o nezaměstnané ve své podobě plošných příspěvků je spíše demotivující. Nahrává spíše lidem, kteří se práce straní. Když uvážíme, že mnozí zaměstnanci pracují téměř za minimální mzdu a zároveň sledují, jak mnozí parazitují na systému, zajisté to u mnohých vyvolává pocity křivdy a zmaru.

Samozřejmě jako v každém období v moderní historii této země má zásadní vliv na sociální opatření současnosti ta skutečnost, vládne-li levicově nebo pravicově orientovaná vláda. Koncepce politiky zaměstnanosti vlád v průběhu posledních 20. let dle mého názoru občanům tohoto státu příliš neprospívají. Příliš často měníme zákonná opatření související se sociální oblastí s odchodem/příchodem té které vlády. Daňový systém je příliš složitý a velké národní korporace, které tvoří velké procento pracovních míst, začínají opět přesouvat své aktivity dále na východ za levnější pracovní silou, stabilnější právní oporou a finančními pobídkami. Zde je potřeba zmínit, že malé domácí firmy a živnostníci nemají bohužel s velkými korporacemi u domácích vlád stejně nastavenou startovní pozici.

Z pohledu mnoha občanů se období posledních dvaceti let jeví jako sociálně a pracovněprávně nespravedlivé. Společnost si zvykla, že v předchozích čtyřech dekadách měli sice všichni lidé zaručenu práci, ale za jakou cenu to bylo, už spousta lidí netrápí.

Současná, médii zcela ovlivněná podstatná část populace dostává každý den pouze ty nejhorší zprávy o stavu ekonomiky a nezaměstnanosti, ale málo který jednotlivec je pro ekonomický rozvoj ochoten udělat více, než jen navštěvovat úřady

práce. Investice do vzdělávání/sebevzdělávání je v pozdějším věku považována za ztrátu času a přitom si lidé neuvědomují, že to je jediná možnost, jak se uplatnit na neustále se rozvíjejícím trhu práce. Člověk si ve své lenivosti dokáže zdůvodnit úplně všechno.

Lidé neustále nadávají na pracovní podmínky (zejména nízké platy), ale málokdo zná zákoník práce a ví, že práva zaměstnanců vůči zaměstnavatelům nejsou zase tak špatná. Ostatně je v možnostech každého vyzkoušet si pracovněprávní vztah i z té druhé strany. Najít k tomuto kroku dostatek odvahy není vůbec jednoduché.

5.5.1 Ministerstvo práce a sociálních věcí

Garantem v péči o nezaměstnané je dnes stejně jako v minulosti Ministerstvo práce a sociálních věcí (pouze název ministerstva se změnil). Ministerstvo práce a sociálních věcí „zodpovědné“ za sociální postavení obyvatel České republiky nabízí prostřednictvím podřízených institucí rozsáhlý program pomoci nezaměstnaným, sociálně slabým nebo jinak znevýhodněným spoluobčanům. Naši nezaměstnaní spoluobčané mají díky vymoženostem moderní doby, jako je telefon (za éry mládí našich dědů a pradědů také existoval, pouze jeho dostupnost byla značně omezena) a nebo internet, komunikaci s úřady mnohem snadnější. Lidé s možností přístupu na internet a nebo k telefonnímu přístroji a těch je, troufám si říci, v dnešní době většina, mají možnost konzultovat své problémy obecně např. se zaměstnanci call centra MPSV, ale i kontrolovat aktuální nabídku volných pracovních míst jak u domácích zaměstnavatelů, tak v zahraničí (možnost kontrolovat aktuální nabídku buď přímo u potenciálního zaměstnavatele a nebo prostřednictvím portálu MPSV). Současnost nabízí lidem spousty možností, jak překonat krizi nezaměstnanosti, a je pouze na většině z nás, jak se s ní vyrovnáme. Záleží na osobnosti jednotlivce, jestli využije prostředků státního aparátu a nebo pouze vlastních schopností.

Významným ukazatelem ekonomického stavu je ta skutečnost, že stát prozatím nebyl nucený zavést nějaký speciální podpůrný program, tak jako Československo v letech Velké hospodářské krize (státní stravovací akce, mléčná akce apod.). MPSV využívala dlouhodobě stejných programů (až na občasné drobné úpravy), které byly pouze kosmeticky upravovány s ohledem na to, zda je u moci pravicová a nebo levicová vláda. Teprve od počátku roku 2011 došlo k podstatnějším změnám ve vyplácení podpor v nezaměstnanosti ve snaze zvýšit motivaci nezaměstnaného držet si i hůře placené místo. Přesto si, myslím že podmínky uchazeče o zaměstnání jsou podstatně lepší než podmínky jeho předchůdce z období před osmdesáti lety.

5.5.2 Úřady práce

Úřady práce tvoří prostředníka mezi nezaměstnaným a zaměstnavatelem, nebo mezi nezaměstnaným a státem. Posláním úřadů práce je zapojit zpět do pracovního procesu co nejvíce osob, přičemž tuto činnost vykonávají bezplatně. Uchazeč o zaměstnání má právo na informace na kterémkoliv úřadu práce a právo na zprostředkování vhodného zaměstnání.

Vhodným zaměstnáním je myšleno zaměstnání, které svou délkou činí nejméně 80% stanovené týdenní pracovní doby, je sjednáno na dobu neurčitou a nebo dobu určitou delší tří měsíců, odpovídá zdravotní způsobilosti, schopnostem, kvalifikaci, ubytovacím možnostem a dopravní dostupnosti. Uchazeč o zaměstnání s registrací na úřadu práce delší než 1 rok musí přijmout i zaměstnání, která jsou pro čerstvě zaregistrovaného uchazeče ne zcela vhodná.³⁹

Začátky téměř každé nezaměstnané osoby zaregistrované na úřadu práce jsou především spojeny se samostatným hledáním. Aktivita je především ponechána na osobě nezaměstnané, kromě případů (např. osoby se zdravotním postižením, osoby nad 50. let, těhotné ženy, kojící ženy, osoby do 20. let), kterým je věnována zvýšená péče. Teprve po několika měsících nepřetržité evidence (záleží na věku uchazeče o zaměstnání) přechází uchazeč o zaměstnání do evidence dlouhodobě nezaměstnaných, tzn., že má nárok na osobního poradce.

Zajímavé poznatky pro nezavěšené přinášejí zkušenosti pracovníků úřadu (informace byly získány autorem při praxi na ÚP). Při hledání zaměstnání ženy očekávají, že jim místo najde muž/partner. Naopak nezaměstnaní muži se spoléhají zpravidla sami na sebe, jejich sociální síť bývá více rozvětvená, proto si snadněji hledají práci (ženy „díky“ svému postavení ve společnosti mívají pozici komplikovanější). Další statistický údaj je méně překvapivý. Lidé se základním vzděláním, případně vyučení se více spoléhají při hledání zaměstnání na pomoc státu/úřadu práce, kdežto lidé s vyšším vzděláním jsou při hledání práce více samostatní (hledají spíše sami). Posledním typickým ukazatelem dlouhodobého uchazeče o práci je ta skutečnost, že i ti nejvytrvalejší, nejhouževnatější nezaměstnaní postupně ztrácejí iluze, zcela rezignují a dostaví se pocity frustrace. Za zlomový lze považovat rok bez zaměstnání (informace získal autor práce při

---

³⁹ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

dlouhodobé praxi na úřadu práce v Olomouci). Samozřejmě ne vždy a u všech uchazečů tato pravidla platí.

Jestliže nezaměstnaná osoba dlouhodobě marně usiluje o získání nového pracovního uplatnění, může požádat prostřednictvím osobního poradce o zařazení do rekvalifikačního kurzu.

Rekvalifikace se kromě své primární funkce tj. měly by absolventovi kurzu pomoci uplatnit na trhu práce, se zároveň stávají velmi důležitým zdrojem kvalifikovaných pracovníků do některých vysoce nedostatkových profesí, zejména dělnických (svařeči, obráběči, zedníci atd.). Rekvalifikace je vhodná, jestliže se nezaměstnaný nemůže uplatnit ve své profesi, nespĺňuje kvalifikační požadavky zaměstnavatelů a má zájem naučit se něco nového. Absolvováním kurzu získá dlouhodobě nezaměstnaný novou kvalifikaci, případně si obnoví, prohloubí, rozšíří již dříve získanou, ale léta nepoužívanou kvalifikaci. Základní informace poskytne žadateli o rekvalifikaci osobní poradce pro zprostředkování. U „svého“ poradce si žadatel také podává žádost o rekvalifikaci. Seznam kurzů je zveřejněn na nástěnkách úřadů práce nebo na stránkách MPSV apod. Následně je žadatel podrobně informován pracovníkem oddělení rekvalifikací o podmínkách přijetí a termínech kurzu. Aby měl žadatel vůbec nárok na zařazení do rekvalifikačního kurzu, musí být v evidenci úřadu práce jako uchazeč nebo zájemce o zaměstnání, pro daný kurz musí mít základní vstupní kvalifikaci (musí být vyučen, případně dříve pracoval v „příbuzném“ oboru). Nemalou roli hrají rovněž zdravotní předpoklady pro daný obor, profesi. Rekvalifikační kurzy stojí daňové poplatníky nemalé peníze, proto je uchazeči po splnění všech výše zmíněných kritérií položena otázka na kterou musí umět odpovědět, jak mu nově získaná kvalifikace pomůže při hledání zaměstnání. Zaměstnanci úřadu práce zejména zvažují, jaké jsou šance uchazeče uplatnit se na trhu práce bez rekvalifikace a zda kurz opravdu pomůže najít žadateli zaměstnání. Osobní poradce sdělí žadateli, jestli byla jeho žádost schválena či nikoliv, a pokud nebyla, proč. Rekvalifikace přináší nezaměstnanému nemalé výhody. Rekvalifikačním kurzem si nezaměstnaný rozšiřuje možnosti uplatnění na trhu práce, může v průběhu kurzu získat kontakt na budoucího zaměstnavatele, úřad práce může pokrýt náklady uchazeče spojené s rekvalifikací a zároveň uchazeč pobírá podporu při rekvalifikaci. Při rekvalifikaci se podpora zvyšuje na 60 procent dřívějšího výdělku, maximálně však na 0,65 násobek průměrné mzdy za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku, který předcházela kalendářnímu roku, v němž nastoupil uchazeč

na rekvalifikaci. Rekvalifikace mohou provádět pouze školy a zařízení s akreditovanými programy. Před nástupem do rekvalifikačního kurzu uchazeč o zaměstnání podepíše závazek, že uhradí veškeré náklady spojené s rekvalifikací, jestliže ji bez závažných důvodů ukončí nebo odmítne vhodné zaměstnání odpovídající nové kvalifikaci.⁴⁰

Podpora v nezaměstnanosti tvoří jakýsi překlenovací produkt ke krátkodobému překonání finančních potíží uchazeče o zaměstnání. Každý uchazeč o zaměstnání zaregistrovaný na úřadu práce má nárok podle zákonem stanovených podmínek na finanční podporu. Není-li příjemcem starobního důchodu, v době před registrací na úřadu práce odváděl na důchodové pojištění zákonem stanovené minimální finanční prostředky po dobu alespoň 12 měsíců, požádal úřad práce o poskytnutí podpory. O podporu mohou rovněž požádat osoby, které vykonávaly náhradní dobu zaměstnání. Tento termín zahrnuje osoby pečující o dítě do čtyř let věku, osoby invalidní, dále osoby o invalidu pečující, osoby vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu aj.

Při schvalování žádosti o vyplácení podpory jsou však brány v potaz i podmínky za kterých žadatel o zaměstnání přišel. Na příklad v případě, že v době posledních 6 měsíců před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání ukončil pracovněprávní vztah pro hrubé porušení pracovní kázně, nebo v období posledních 6 měsíců před zařazením do evidence bez vážného důvodu sám opakovaně ukončil pracovní poměr, podpora uchazeči nenáleží. Podmínek za, kterých uchazeči o zaměstnání podpora nenáleží je více, ale tyto dvě podmínky může dotyčná osoba svým chováním nejvíce ovlivnit. Smyslem podpory je dočasné zmírnění výpadku příjmů uchazeče.⁴¹ Zákon o zaměstnanosti dále stanoví podmínky podpůrné doby. Délka podpůrné doby se liší s ohledem na věk uchazeče o zaměstnání, procentuální výše vyplácené podpory však zůstává u všech nezaměstnaných stejná, bez rozdílu věku. V praxi to znamená, že lidé do 50 let věku mohou dostávat podporu po dobu pěti měsíců, od 50 do 55 let osm měsíců a nad 55 let až jedenáct měsíců. Jedná se o tzv. podpůrní dobu. Procentuální výše vyplácené podpory, jak jsem již uvedl, je u všech nezaměstnaných stejná a činí první dva měsíce 65% průměrného čistého měsíčního výdělku z předchozího zaměstnání (samostatně výdělečné činnosti), nejvýše však 0,58 násobek průměrné mzdy (nyní 13 280 Kč). V následujících dvou měsících klesne

---

⁴⁰ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

⁴¹ Tamtéž.

podpora na 50% dřívějších příjmů a po zbytek podpůrní doby dostává uchazeč 45% z příjmů. Po ukončení podpůrní doby získá nezaměstnaný již jen sociální dávku ve výši životního minima (necelých 3 200 Kč), ovšem v případě že nevykazuje patřičnou aktivitu, dostane jen existenční minimum 2 020 Kč.⁴²

---

⁴² Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

5.5.3 Změny v systému vyplácení podpor v nezaměstnanosti

Od počátku roku 2011 došlo k několika důležitým úpravám, které nutí občany této společnosti k zamyšlení. Zásadním způsobem se např. změnilo vyplácení podpor v nezaměstnanosti v případě, že dotyčná osoba podá výpověď sama bez závažného důvodu.

Proti standardní délce vyplácení podpor nezaměstnaným došlo k razantnímu snížení podpory na 45% průměrného měsíčního čistého výdělku po celou podpůrčí dobu. Uchazeči o zaměstnání nenáleží podpora v nezaměstnanosti po celou dobu, kterou pokryje odbytné, odstupné, odchodné vyplacené při odchodu z posledního zaměstnání. Přivýdělek k podpoře pro osoby zaregistrované po 1. lednu 2011 na úřadu práce již není možný (předchozí ustanovení zákona umožňovalo nezaměstnanému měsíční přivýdělek až 4 000 Kč a pro nezaměstnané, registrované do konce roku 2010 zůstalo v platnosti).⁴³ Novela k zákonu č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, zavádí kromě restriktivních opatření také výhody pro osoby, které se aktivně snaží řešit svou situaci založením vlastní živnosti. Na začátku provozování živnosti jim může být poskytnut úřadem práce tzv. překlenovací příspěvek na zřízení společensky účelného pracovního místa. Výpočet příspěvku se provádí z průměrné mzdy za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházející kalendářnímu roku, ve kterém se obě strany na poskytnutí příspěvku dohodly. Příspěvek není jednorázový, ale bude vyplácen průběžně po dobu až šesti měsíců. O poskytnutí příspěvku lze požádat nejpozději do třiceti dnů od uzavření dohody mezi živnostníkem a úřadem práce.⁴⁴ Zákonem je stanoven přesný seznam položek, na které je možno překlenovací příspěvek čerpat.

---

⁴³ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

⁴⁴ Tamtéž.

5.5.4 Investiční pobídky státu

Kromě různých prostředků politiky zaměstnanosti zaměřených na fyzické osoby používá současný státní aparát motivační programy zaměřené také na osoby podnikající a firmy (pobídky na vytváření nových pracovních míst). O příspěvky poskytované na vytváření a udržení nových pracovních míst se žádá.

Přes některé, již zmiňované problémy, na které neustále upozorňují zástupci průmyslu a obchodu, jako je složitost a nepřehlednost našich zákonů, vysoké daňové a sociální zatížení podnikatelů i firem, je úkolem státu především udržení a vytváření nových pracovních příležitostí. Finanční podpora nezaměstnaných je sekundárním nástrojem v případě, kdy pracovní trh a jiná opatření státu selžou a nabídka na trhu práce převládne nad poptávkou. Co nejrychlejší zařazení nezaměstnaných zpět do pracovního procesu je závislé na klimatu spoluvytvářeném jak podnikatelskými subjekty, tak i státem. Pobídky jsou nástrojem, jak motivovat podnikatelské subjekty k vytváření nových pracovních míst, motivací pro školení a rekvalifikaci nových zaměstnanců. Finanční prostředky jsou poskytovány ministerstvem (ze státního rozpočtu). Podpora se poskytuje zaměstnavatelům v oblastech s vysokou mírou nezaměstnanosti. Tato oblast je zasažena nezaměstnaností alespoň o 50% vyšší, než je průměrná celorepubliková míra nezaměstnanosti za poslední dvě ukončená pololetí.⁴⁵

Produktů na které stát finančně přispívá je několik. Společensky účelná pracovní místa, vznikají po dohodě mezi zaměstnavatelem a úřadem práce. Zřizují se za účelem zaměstnávání osob, pro které nelze nalézt jiné uplatnění. Výše příspěvku na jedno místo je závislá od míry nezaměstnanosti v dané oblasti a může činit čtyř až šesti násobek (podmínkou je zřízení alespoň 11 pracovních míst) průměrné mzdy v hospodářství za první až třetí čtvrtletí předchozího kalendářního roku. Zmíněné příspěvky platí, jestliže je v dané oblasti míra nezaměstnanosti menší, než je průměr celorepublikový. Nezaměstnanost vyšší, než je celorepublikový průměr opravňuje zaměstnavatele žádat o příspěvek ve výši šesti až osmi násobku průměrné mzdy, dle propočtu Českého statistického úřadu. Příspěvek lze vyplácet po dobu až šesti měsíců, v případě zaměstnání handicapovaného až po dobu dvanácti měsíců.⁴⁶

Opatření se vztahuje rovněž na začínající živnostníky, jak bude uvedeno později.

⁴⁵ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

⁴⁶ Tamtéž.

Příspěvek na zapracování je určen firmám, které zaměstnají osoby s obzvláště znesnadněným přístupem na trh práce. V této kategorii se nacházejí zejména osoby zdravotně postižené, středoškolští absolventi, těhotné a kojící ženy, osoby nad 50 let věku. Maximálně tříměsíční příspěvek poskytovaný na jednotlivce je dotován každý jeden měsíc polovinou částky, určenou na minimální mzdy.⁴⁷

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program, poskytovaný po dobu maximálně 6 měsíců, slouží podnikateli k částečnému pokrytí nákladů na mzdy v období změny podnikatelského záměru, kdy není možné zajistit zaměstnancům plný rozsah stanovené týdenní pracovní doby. Maximální výše příspěvku na zaměstnance činí opět polovinu minimální mzdy.⁴⁸

---

⁴⁷ Zákon č. 435/2004 Sb., *o zaměstnanosti*.

⁴⁸ Tamtéž.

5.5.5 Sociální programy

Sociální programy jsou určeny lidem, kteří z jakéhokoliv důvodu nedosahují standardní životní úrovně ve společnosti. Mezi ně se mnohdy řadí také osoby nezaměstnané (bez partnera, partner je rovněž nezaměstnaný nebo má nízké příjmy).

Státní sociální podpora je jedním ze způsobů, jak pomoci osobám, které se dostaly na samé dno sociální sítě. Přestože není primárně určena pouze uchazečům o zaměstnání, mohou na ní participovat stejně, jako jinak znevýhodnění občané, v případě, že partner nezaměstnaného nedosahuje nadstandardních výdělků (počítají se čisté příjmy domácnosti). Státní sociální podporu lze čerpat na zákonem přesně vymezené potřeby, tzn. „příspěvek na bydlení, pohřebné, sociální příspěvek, rodičovský příspěvek, přídavek na dítě...“⁴⁹ Na příklad dle výše zmíněného zákona je možno pobírat přídavek na dítě od narození do 26 let věku, přičemž se poskytovaná dávka pohybuje v rozmezí 500–700 Kč dle věku dítěte měsíčně. Příjem žadatele o dávku však nesmí překročit 2,4 násobek životního minima. Žádost o poskytnutí dávek státní sociální podpory podává dotyčná osoba na tiskopisu předepsaném MPSV příslušnému úřadu práce dle místa trvalého pobytu žadatele. Následně je žádost posouzena a žadatel je seznámen se stanoviskem úřadu, ať už je pozitivní či nikoliv. Nárok na dávky má fyzická osoba s trvalým pobytem na území České republiky nebo občané Evropské unie. Rovněž některé další osoby uvedené v zákoně o Státní sociální podpoře.

---

⁴⁹ Cit. dle Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

5.5.6 Dlouhodobě nezaměstnaní

Osobám, které mají dlouhodobé potíže s pracovním uplatněním a nelze je zařadit ani do žádného z rekvalifikačních kurzů nebo jinak uplatnit jejich dovednosti na trhu práce, se nabízí několik dalších příležitostí, jak si zachovat pracovní návyky a zároveň neztratit nárok alespoň na dávky životního minima. Zpravidla se jedná o nástroje které využívají obce a jiné státní instituce ke zkvalitnění služeb, případně by na tyto činnosti obtížně hledaly pracovní síly.

Veřejně prospěšné práce tvoří základní nástroj politiky zaměstnanosti u osob jinak těžce pracovním uplatnitelných. Obce, obecně prospěšné nebo státní instituce zapojují tyto osoby do údržby a úklidu budov, komunikací či jiných veřejně přístupných míst. Zaměstnavatel vytváří pracovní příležitosti po dohodě s úřadem práce na dobu maximálně 12 po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Veřejně prospěšné práce lze uchazeči o zaměstnání nabízet i opakovaně. Za každé vytvořené místo může zaměstnavatel požádat úřad práce o finanční kompenzaci. Prostředky jsou následně použity na mzdové náklady vynaložené na tyto práce. V případě, že úřad práce příspěvek vyplatí, může být zaměstnavatelem použit na pokrytí mzdových nákladů, sociální zabezpečení, veřejné zdravotní pojištění nebo jako příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.⁵⁰ Veřejně prospěšné práce, stejně jako další nástroje politiky zaměstnanosti, pomáhají rovněž veřejným institucím, např. udržovat infrastrukturu a nebo sociální služby, a přitom nadměrně nezatěžovat napjaté rozpočty. Typickým příkladem může být údržba komunikací v zimním období. Místo aby obec najala firmu, zaměstná vlastní nezaměstnané a ještě na tom ušetří.

Veřejná služba je určena lidem, kteří se ocitli v hmotné nouzi (tzn., že je součástí zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi) a pobírají déle než šest měsíců příspěvek na živobytí. Za výkon veřejné služby nenáleží odměna, příjemce dávky tak prokazuje snahu zvýšit si příjem vlastní prací. Je dobrovolnou službou organizovanou obcí, ale motivací pro nezaměstnané je z toho důvodu, že v případě neodpracování alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci po dobu 6 měsíců činí částka na živobytí pouze existenční minimum 2 020 Kč (v opačném případě životní minimum 3 126 Kč). Doplnuje veřejně prospěšné práce, krátkodobá zaměstnání a umožňuje nezaměstnanému zachovat si pracovní dovednosti. Obce tímto způsobem řeší úklid veřejných prostranství, sociální péči apod. Po odpracování 30 hodin

---

⁵⁰ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

měsíčně se příspěvek na živobytí navyšuje o 553 Kč.⁵¹

Služba je stejně jako běžný pracovněprávní vztah organizována na základě písemné smlouvy, ve které jsou uvedeny základní údaje, předmět, doba a místo výkonu. Obec je povinna uzavřít pojistnou smlouvu, kterou kryje odpovědnost za škodu na majetku nebo na zdraví osoby, se kterou uzavřela smlouvu. O poskytnutí prostředků na pokrytí pojištění může obec požádat MPSV. Před nástupem absolvuje nezaměstnaný preventivní lékařskou prohlídku. O finanční prostředky na úhradu poplatku za vystavení lékařského potvrzení může osoba požádat v místě svého trvalého bydliště příslušný odbor sociálních věcí.

---

⁵¹ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

Závěr

Dokumentace ke zpracovávanému tématu je neobyčejně obsáhlá a orientace v ní velice složitá. Prokousat se prvorepublikovou, ale i současnou legislativou a přitom pochopit motivy zákonodárců a porovnat specifické potřeby lidí daných společností, i když byla témata zpracována v mnoha publikacích, obnáší mnoho hodin usilovné práce. Přesto si myslím, že se podařilo dosáhnout cíle práce. Z prostudovaných dokumentů, publikací a zákonů pojednávajících o stavu péče v obou sledovaných obdobích, ale také z rozhovorů s pamětníky usuzuji, že život prvorepublikového občana byl mnohem složitější v porovnání se současnou populací.

Bez rozdílu, ve kterém období se „zrovna nacházíme“, má ekonomická krize nepříznivý dopad na celou společnost. Zásadní rozdíl u obou sledovaných období spatřuji především v komplikacích, kterým čelilo meziválečné Československo po stránce vnitropolitické i mezinárodní. Mnohonárodnostně rozpolcený stát byl doslova zavalen událostmi, které z politického i ekonomického hlediska bránily účinněji řešit sociální problémy 30. let (národnostní rozpory ve společnosti, mezinárodní izolace Československa). Česká republika řeší „pouze“ problémy ze sociálně-ekonomického hlediska a přesto není schopna se s nimi vypořádat. Mnohé problémy oba státní útvary naopak spojovaly. Např. po vzniku samostatnosti, řešily rozpad tradičních trhů a s tím spojenou potřebu nalézt nové uplatnění pro odbyt ekonomické produkce.

Nezaměstnanost, která postihla sledované ekonomiky donutila československé i české vlády učinit řadu opatření na podporu obyvatelstva i průmyslu. Zatímco opatření současných vlád jsou zejména zaměřena na revizi již dlouhodobě zavedených opatření (poskytování podpor v nezaměstnanosti, poskytování sociálních dávek různého zaměření), drtivý průběh ekonomické krize 30. let minulého století donutil československé vlády revidovat nejen hlavní podpůrný pilíř (gentský systém), ale také zavést řadu nových nestandardních opatření (např. vánoční akce, státní stravovací akce, mléčná akce).

Potřeba uživit sebe a svou rodinu nutí většinu populace zařadit se do pracovního procesu. Mám-li porovnat podmínky, za kterých nezaměstnaní sháněli práci v Československé republice a nyní, myslím si, že dostupnost práce v současnosti je pozitivně ovlivněna mobilitou člověka a množstvím médií práci nabízejících. Tyto prostředky byly našim prarodičům odepřeny.

Prioritní roli státu spatřuji pouze v otázce péče o osoby diskriminované věkem, zdravím nebo péčí o malé děti. Zdravé populaci v produktivním věku má být pouze „podána pomocná ruka“, aniž by si ji stát nechal utrhnout. Když pomínou skupiny lidí na pomoci státu závislých, má značná část současné populace problém přijmout jakékoliv restriktivní opatření v sociální oblasti, i když si to situace vyžaduje. Zejména generace lidí, zvyklých na umělou zaměstnanost a „vodění za ruku“ ze strany státu v předchozích několika dekadách není ochotna připustit, že každý zdravý jedinec je zodpovědný především sám za sebe.

I když současná hospodářská situace není ideální, možnosti dnešních nezaměstnaných jsou vzhledem k rozmanitým sociálním programům mnohem příznivější. Rovněž množství informačních zdrojů a dopravní dostupnost značně ulehčují současné populaci situaci.

Domnívám se, že současnost je k lidem mnohem přívětivější a je pouze v rukou většiny z nás, jak se k nepříznivé situaci postavíme.

Použité informační zdroje

Internetové zdroje

http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/vyvoj_do_062004

http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/vyvoj_od_072004

Zákony a normy

Zákon č. 117/1995 Sb., *o státní sociální podpoře*.

Zákon č. 453/2004 Sb., *o zaměstnanosti*.

Zákon č. 111/2006 Sb., *o pomoci v hmotné nouzi*.

Literatura

Kolektiv autorů. *Z hospodářských a sociálních dějin Československa 1918–1992. K 80 výročí vzniku ČSR*. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1998. s. 283. ISSN 0572 - 3043.

ČAPKA, František. *Odbory v Českých zemích v letech 1918–1948*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2008. s. 288. ISBN 978-80-210-4797-6.

DEYL, Zdeněk. *Sociální vývoj Československa 1918–1938*. 1. vyd. Praha : Academia, 1985. s. 224.

LACINA, Vlastislav. *Velká hospodářská krize v Československu 1929–1934*. 1. vyd. Praha : Academia, 1984. s. 224.

RÁKOSNÍK, Jakub. *Odvrácená tvář meziválečné prosperity. Nezaměstnanost v Československu v letech 1918-1938*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2008. s. 461. ISBN 978-80-246-1429-8.

TUČNÝ, Alois. *Gentský systém. Pojištění pro případ nezaměstnanosti v republice Československé*. Praha : Československá Obec Dělnická, 1925. [s. 3-75].

VODIČKA, Milan. *Den, kdy došly prachy. Jak velká krize ve 30. letech změnila životy lidí a na co se máme připravit my*. 1. vyd. Praha : Práh, 2009. s. 247. ISBN 978-80-7252-260-6.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Radim Sabella
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií PdF UP
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Neumeister, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Ekonomická krize jako sociální a správní problém. Srovnávací analýza aspektů Velké hospodářské krize a současné krize.
Název v angličtině:	Economic crisis as a social and administrative problem. Comparative analysis of aspects of the Great Depression and current crisis.
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problémy nezaměstnaných v meziválečném Československu a současné České republice, opatřeními prováděnými jednotlivými vládami na podporu nezaměstnaných, ale také průmyslu v obdobích hospodářské krize. Práce měla prostřednictvím srovnávací analýzy porovnat sociální situaci obyvatel v obou sledovaných obdobích.
Klíčová slova:	Nezaměstnanost, opatření, analýza, hospodářství, státní pomoc, ekonomická krize, životní úroveň
Anotace v angličtině:	Bachelor's thesis deals with the problems of the unemployed in the interwar Czechoslovakia and in the current Czech Republic, the measures implemented by Governments in support of the unemployed, but also industry in times of economic crisis. The thesis should have compared through comparative analysis the social situation of the population in the two reference periods.
Klíčová slova v angličtině:	Unemployment, arrangements, analysis, economy, governmental aid, economic depression, standard of living
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	46 stran, 73 872 znaků.
Jazyk práce:	Čeština